

ЕПОХАТА НА „ШКОЛИТЕ“: АКАДЕМИЧНАТА ФИЛОСОФИЯ МЕЖДУ ПЕТНАДЕСЕТИ И СЕДЕМНАДЕСЕТИ ВЕК

МАРКО ФОРЛИВЕЗИ – ИВА МАНОВА

Развитието на академичната (създавана и преподавана в университетите) философия между XV и XVII в. е представено в настоящата статия като протичащо в рамките на един интензивен конфликт между духа на класическата античност и духа на средновековието. През този период университетските преподаватели по философия и богословие продължават да споделят една и съща отправна точка, да се отнасят до и да се позовават на Аристотеловите съчинения. Но този „общ референт“ не пречи на университетските автори да се разделят на многобройни течения, всяко от които се характеризира със собствени авторитети. Дискусиите вътре в университетската наука и сблъсъкът с резултатите на математико-експерименталното знание постепенно водят до трансформирането на философската мисъл на университетите и подготвят настъпването на философските системи на модерната епоха.

XV ВЕК: НОВИЯТ ТРАДИЦИОНАЛИЗЪМ

Тук са дефинирани трите феномена, които характеризират развитието на университетите през XV в.: 1) оформянето и конкуренцията между *нътищата* на теологията (*via antiqua* и *via moderna*); 2) оформянето и конкуренцията между философските школи (албертизъм, томизъм, скотизъм и окамизъм); 3) раждането на буквалния аристотелизъм, свързано с предприетите към средата на XV в. мерки за въвеждането на уеднаквена методология и идеологическа база в преподаването по философия и теология, както и въвеждането на изискването за възможно най-стриктно придържане към Аристотеловия текст.

XVI ВЕК: ИЗБЛИКВАНЕТО НА НАПРЕЖЕНИЯ И ИЗВОРИ

Стремителното разпространение на книгопечатането и печатните издания през XVI в., както и амбициозните издателски проекти на различно подготвени и мотивирани интелектуалци, допринасят в решаваща степен за значително увеличаване броя на достъпните извори. Част от този процес е и печатното издаване съчиненията на авторитетни схоластически философи от XIII и XIV в.

В историята на академичната философия през XVI в. особено важно място заемат напреженията и промените, свързани с реформацията, които са представени в статията, както по отношение на католическите, така и на протестантските университети. Последните бързо, след известен преходен период, се завръщат към диспута като метод на преподаване и

ценяване, както и към Аристотеловия текст като база за преподаване. За тях е характерно също съчетаването на тези методи с методите и влиянието на хуманизма.

НА ГРАНИЦАТА НА ДВЕ СТОЛЕТИЯ: ЗАЛЕЗЪТ НА АРИСТОТЕЛ И АПОГЕЯТ НА АРИСТОТЕЛИЗМА

Тук са описани особеностите и настъпващите промени в академичната философия в края на XVI и началото на XVII в. Сред тях на първо място се посочва промяната на метода на философстване – упадъкът на жанра на коментара и налагането на новия жанр на „курса по философия” или систематичния учебник, т.е. на „директното” излагане на философските твърдения. Този нов метод се интерпретира като израз на вече широкосподеленото през този исторически период разбиране за несъвпадението на Аристотеловата философия с католическата доктрина.

Наред с описаните промени, обърнато е внимание също и на факта, че голяма част от усилията на университетските автори през десетилетията около границата на двете столетия са посветени на дискусията за нова адекватна ситема на науките. В рамките на тази методологическа дискусия се търси нов подход към съчиненията на Аристотел и нов начин за тяхното организиране.

СРЕДАТА НА XVII ВЕК: ПРОБИВЪТ, НАНЕСЕН ОТ НОВАТА ФИЗИКА

Средата на XVII в. се определя с достатъчна прецизност и се разпознава тук с недвусмисленост като моментът на разделянето на две епохи. Краят на ерата на аристотелизма настъпва с началото на модерната епоха, което пък се поставя с възникването и развитието на модерната физика. Разбира се, физиката на Галилео Галилей не се ражда от нищото, а произхожда от наследството на разнообразни късносредновековни традиции. Като поражда надеждата и стремежа към преформулиране и на други познавателни области, не само на физиката, чрез прилагането на математически или поне формални методи, тя допринася най-вече за преосмисляне Аристотеловата ситема на науките, макар и току-що споменатата надежда да не се оправдава винаги и навсякъде, поне не в рамките на XVII в.